

Borbély Diana

Változások az Állami oktatási programban és annak dilemmái az óvodai képzésben

Az utóbbi években maga a pedagógia mint tudományág radikális fejlődésnek indult, ami kihatással bír a törvényi szabályozásokra, és szorosan összefügg az edukációs gyakorlatban megvalósuló változásokkal. Mivel az innováció a fejlődés elengedhetetlen tartozéka, ez hatással van az óvodapedagógia elméletének és gyakorlatának alakulására is. Ezért a szakma hazai képviselői fontosnak tartották a külföldi mintákat tanulmányozva az Állami oktatási program innovációját. Ezáltal a 2015-ös év óriási változásokat hozott magával, melyek hatással vannak/lesznek az óvodákban megvalósuló oktató-nevelő munka megvalósítására, pedagógiai gyakorlatára.

A jelenlegi, még hatályban lévő „A gyermek és a világ” alcímű Állami oktatási program (ISCED 0) 2008-tól szabályozza a óvodai munkát. Ez azonban idén augusztus végével érvényét veszíti, és átveszi a helyét az innovált Állami oktatási program a preprimáris képzésben az óvodák részére. A megújított programot 2015. március 10-én hagyták jóvá, és kísérleti jelleggel ez év szeptemberétől léptették érvénybe. Az idei iskolai évben tehát átmeneti időszakkak minősült, melynek keretén belül kipróbálásra

került az új program a gyakorlatban. Ebbe az úgynevezett tesztelési fázisba az óvodák szabad elhatározásból kapcsolódhattak be. Az együttműködési szerződés keretén belül az Állami Pedagógiai Intézettel dolgozhattak együtt, és lehetőségük volt kipróbálni az „új program”-ot, megismerkedni annak előnyeivel és hátrányaival.

Hazánkban 2008-tól az óvodai oktatás és nevelés kétszintű tartalmi szabályozás alapján valósul meg, amely nemcsak szemléletében, hanem tartalmában is nagy változást hozott az óvodák életébe. A kétszintű szabályozás első szintje a kötelező érvényű központi szabályozó dokumentum, amely mindig az aktuális Állami oktatási program. Meghatározza a hazai óvodai nevelés céljait, feladatait, az óvodákban folyó nevelőmunka alapelveit, az óvoda funkcióit, az óvodai tevékenységformákat, az óvodai élet megszervezésének elveit és az óvodáskor végére várható fejlődési jellemzőknek megfelelő elvárásokat sztenzderdek formájában. A második szint a helyi tartalmi szabályozó, vagyis az óvoda saját oktatási programja, amelyet minden óvodai kollektíva köteles kidolgozni az éppen aktuális Állami oktatási programnak megfelelően.

Az innovált oktatási program ugyanúgy, mint az előző, tartalmazza az állam által megszabott elvárásokat az óvodai képzéssel kapcsolatban az ország egész területén, mivel egy törvényileg szabályozott, kötelező érvényű dokumentumról van szó. Tehát alapot ad a pedagógusoknak az óvodai/helyi oktatási programok kidolgozásához, és kitézi az oktató-nevelő munka megvalósításának főbb irányvonalait. Fő célja – mely összhangban van a 245/2008-as közoktatási törvénnyel és annak hatályos módosításaival – a gyermek optimális kognitív, szenzomotoros és szociális fejlettségi szintjének elérése, valamint az iskolára és a társadalmi életre való felkészítésük.

Míg a 2008-ban érvénybe lépő Állami oktatási program a perceptuális-motoros, kognitív és szocioemocionális területeken belüli megfelelő fejlettségi szint elérésére helyezte a hangsúlyt, addig a 2015-ben elfogadott oktatási program nagy előnye, hogy az alapiskola művelődési területeinek megfelelően van kidolgozva. Ezáltal létrejött egyfajta kontinuitás a preprimáris és primáris képzés műveltségi területein belül. A két program között azonban ezen kívül több

különbség is van. A kifutóban lévő program teljesítményi sztenderdjei négy témakör köré csoportosultak (Én vagyok, Természet, Emberek, Kultúra), melyek átláthatósága problémás volt, hiszen az óvodapedagógusok nem értették a tagolás mértékét. Problémás területként jelölhetjük meg továbbá a tanvázlat kidolgozását, mellyel sokáig küszködtek az óvodák, s amely valójában az állami programból való átmásolást foglalta magába, esetlegesen az óvoda profilja kialakításának megfelelő bővítést. A tervezés sem ment könnyen, míg kötelező volt az oktató-munka tervezése során a meghatározott területeket és az azon belüli teljesítményi sztenderdeket, valamint az egyes kompetenciákat összekapcsolni egy adott téma köré, hiszen gyakran az alapvető összefüggés megtalálása is problémás volt. A sztenderdek operacionalizálása is sokaknak gondot okozott. Valószínűleg ezek a problémák indokolhatták, hogy szükségessé vált az óvodákra vonatkozó oktatási program innovációja. Azonban az újonnan átdolgozott Állami oktatási program bevezetése sem volt zökkenőmentes. A szerzők gyakran találták/találják magukat szemben a gyakorló óvodapedagógusok és az őket képviselő szervezetek éles kritikáival. 2015-ben az új programot jóváhagyták, de a 2015/16-os iskolai év alatti kipróbálás során is további negatívumaira derült fény, melyek, reméljük, még módosításra kerülnek.

Az innovált oktatási program nagy előnye, mint már azt említettük, a műveltségi területek behatárolása. Meg kell említenünk továbbá a témakörök kiiktatását és a sztenderdek módosítását is. További pozitív visszhangot kapott az a tény is, hogy a tanvázlatokat nem kell kidolgozni, hanem megegyezhetnek az Állami oktatási programban található sztenderdekkel. Azonban az állami program teljesítményi sztenderdjei jelenleg is az óvoda végén elvárt teljesítményt tartalmazzák, ezáltal az operacionalizálás, vagyis a sztenderdek konkrét célokká való leképezése nem szűnhet meg, ami nem okozott osztatlan sikert az óvodapedagógusok körében. Pozitív tény viszont, hogy ehhez módszertani segítség áll rendelkezésre, mely nagyban segíti az oktató-nevelő munkát. Ez a módszertani anyag, amely a teljesítményi sztenderdek adaptációját tartalmazza, valójában nem más, mint

az elvárható teljesítmény szintekre való lebontása. Ezáltal a kezdő óvodapedagógusok is könnyebben be tudják határolni, hogy mit várhatnak el a kisebb gyermekektől, illetve megkönnyíti számukra az oktató-nevelő munka folyamatának tervezését is.

Az innovált oktatási program a következő kulcskompetenciák fejlesztésére helyezi a hangsúlyt:

- Kommunikatív kompetenciák,
- Matematikai kompetenciák és elemi kompetenciák a tudomány és technika területéről,
- Digitális kompetenciák,
- Tanulási és problémamegoldó kompetenciák, kritikai gondolkodással és alkotóképességgel kapcsolatos kompetenciák,
- Szociális és személyi kompetenciák,
- Állampolgári kompetenciák,
- Munkakompetenciák (Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách, 2015, 8. o.).

A kompetenciák fejlesztése iránti elvárások a következő műveltségi területeken belül konkretizálódnak a teljesítményi sztenderdek által:

■ **Nyelv és kommunikáció:** a műveltségi terület fő célja a gyermek kommunikatív kompetenciáinak fejlesztése. További célja elsajátítani az anyanyelv helyes használatát, valamint megismertetni a gyermeket az írással és annak jelentőségével.

■ **Matematika és információkkal való munka:** célja játékosan átadni a gyermekeknek a matematikai és informatikai alapismereteket, fejleszteni logikai gondolkodásukat, a számok megértésének képességét, az egyszerű matematikai műveletek gond nélküli elvégzését. További célja játékosan bevezetni a gyermekeket a különböző matematikai jelek világába, valamint elősegíteni bizonyos matematikai alpműveletek végzését hétköznapi szituációk segítségével.

■ **Ember és természet:** célja a természettudományos képességek, készségek és ismeretek fejlesztése, a gyermekek érdeklődésének felkeltése az élő és élettelen természet, a természeti jelenségek iránt, valamint az ezekről való képzeteik helyes irányba terelése.

■ **Ember és társadalom:** célja megtanítani a gyermekeket alapszinten megfelelően tájékozódni a társadalmi környezetben, annak időbeni, területi és szociális dimenzióiban, illetve az emberi kapcsolatokban, valamint el-

sajátítani a proszociális viselkedés és illemtan alapjait.

■ **Ember és a munka világa:** célja fejleszteni a gyermekek azon képességeit és megalapozni a gyermekek azon készségeit, amelyek lehetővé teszik az életben szükséges alapvető műveletek elvégzését, illetve a hétköznapi napokban használt eszközök helyes használatát. A pedagógus feladata az olyan gyakorlatban történő fejlesztés, amely felébreszti a gyermekben az önkiszolgálás szükségességét, a grafomotoros alapkészségeket, valamint a háztartásbeli és egyéb munkatevékenységek iránti érdeklődést. A gyermekkel szükséges elsajátítani a technikai gondolkodás alapjait, ezáltal megismertetni az anyagokkal, azok tulajdonságaival, valamint olyan tárgyakkal és eszközökkel, amelyek nélkülözhetetlen részei a hétköznapi életünknek.

■ **Művészet és kultúra:** két alapterületet különböztetjük meg, a zenei nevelést és a képzőművészeti nevelést.

■ **Zenei nevelés:** célja az alap zenei képességek, készségek, szokások és esztétikai fogékonyság fejlesztése. Zenei tevékenységek végzését foglalja magába, mint például ritmizálás, éneklés, instrumentális tevékenységek, zenei mozgásos és dramatizációs tevékenységek.

■ **Képzőművészeti nevelés:** célja elérni, hogy a gyermekek az anyagokkal és eszközökkel való játékos tevékenységek során a képzőművészeti kifejezőeszközök segítségével tudják megjeleníteni fantáziájukat. Célja továbbá megalapozni a vizuális műveltséget, vagyis olyan alapkészségekhez juttatni a gyermekeket, melyek segítenek számára megérteni a világot és a vizuális kommunikációt a vizuális kultúra által.

■ **Egészség és mozgás:** célja alapszintű információkat nyújtani az egészséges életmóddal kapcsolatban, valamint megfelelő gyakorlatok segítségével fejleszteni a gyermek mozgásképességeit és készségeit. Feladata a mozgás által megerősíteni a gyermek egészségét, megfelelő irányba stimulálni pszichoszomatikus és pszichomotoros fejlődését. A gyermekeket motiválni kell a rendszeres mozgásra és a saját egészségük megőrzésére. A pedagógus egyfajta mintát ad az alapvető higiéniai szokások és az önkiszolgálás elsajátítása terén is. A szezonális tevékenységeket és tanfolyamokat az óvoda lehetőségeihez mérten valósíthatja meg.